

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

32 de Prouincialibus Magistratib. aliis quam Prætoribus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

scriptum sic fuisse, *Tiulus seruorum singularum, ut scriptus sit curato, ut intelligi recte possit, quid morbi vitio, cuiq; sit: quis fugi-
 tiuus erro de sit, noxae solutus non sit, Gell. lib. 4. c. 2. Deceptis et-
 iam succurrebat emtoribus vel actione redhibitoria, vel quanto
 minoris, vel in factum, l. 1. § 4. § 1. sciendum, 9. l. reddibere, 2. l.
 cum autem, 23. de adul. edict. P. cum similib. vt ostendimus alibi eo-
 piose, lib. 25. Syntag. c. 21. *Asperius* similes dixit potestatis aliqua
 parte Dionysii. *Halycaonallæus*, lib. 6. quod venalium curam ha-
 berent, vt ait *Budæus* in commentar. ling. Græcæ, & de macello
 ius dicerent, quod hodie politici decuriones, vel capitolini nostri
 curant. *Suidas asperius*, *Adiles* magistratus fori dicit, *Suid. in
 vers. asperius*. & rerum venalium curatores, & forte quinos de-
 ligi solitos in Pyrcæum, totidem in ipsam urbem Athenis. Idem a-
 libi, idem in ver. *diapapua*, hos adiles seu fori curatores, quan-
 tum cuique meretrici dādum esset decreuisse tradit: item in clas-
 sibus, bellitemporibus in conferendo tributo, quantum cuique
 pro facultatibus conferendam esset, statuisse, inde *Agrippæ*, id
 est, descriptores d. c. 8. Et alibi, in ver. *adile*, citat *Theophrastum*
 lib. de legibus, qui scribat *Adiles* & *agoranomos* duas res curare
 debere: tum vt in foro modestia seruetur: tum vt mendacis ab-
 stineant non vendentes modo, sed ementes etiam. Cura etiam
 eorum, ne vitæ venderentur, emerentur ve, & potestas eos qui
 hæc facerent flagellari, vt ex verbis *Suetonii* arguitur, dum de
 stulticia & itacondia *Claudii Cælaris* loquitur, *Sueton. in Claud.
 Cæsar. 38. Idem scribam Quæstorium, nemq; Prætorum sanctum virum
 Senatorium, inauditos & innoxios relegauit: quod illi se aduersus pri-
 uatam intemperantiam habuisset, hic in adulterate iniquitatis prædiorum
 suorum, contra verita coacta vendentes, multast, villarum quo
 interuenientem flagellast.* *Aristoteles*, lib. 6. *Politico. c. 3.* curam æ-
 dilicitatis duas partes habere præcipuis notat: quarum prior re-
 rum necessarium, vt in foro adfinit vendanturq; super qua cura
 constituendum cæsar Magistratum, cuius officium sit circa contra-
 ctus, & circa honestatem. *Altera* mactem curam huic mu-
 neri coniuncta: propinquam, circa urbem de publicis priua-
 tisque rebus, de ædificatione decenti, de viarum conseruatione,
 ac directione, de finibus regundis, vt sine querela sint, & sic de si-
 milibus. Partes eius muneris esse, *Præfectos* de maris rescindendis,
 fontium curatores, portuum conseruatores. *Varro*, *Festus* *Pom-
 pilius Iurisc. Dionysius* & *Theophilus*, vt paulo ante diximus,
 circa ædificia publica & priuata curam adillum fuisse, in notatio-
 ne nominis docent. *Plato*, lib. 6. de legibus, etiam id munus pro-
 prium adiles putat: sibi vero curam alterius agoranomi, ad viarū
 inquit, ædificationum que exordinandorum curam præpositi, ne
 aut homines iniuriarentur, vel ipse feræ noceant, & vt tam in ipso
 urbis ambitu, quam in suburbis consentanea quæq; gerantur, æ-
 diles sint: qui vero fori venditionisque rerum curam habebant,
 rerum sint venalium curatores *Asperius*. *Papinianus*: ad adiles
 pertinere ait, *l. pen. de viapub. lib. 43. P. tit. 10.* curare adæquate
 vias que sunt secundum vel iuxta ciuitates, ne effluxione neccat
 domibus, pontem fiant vbicunq; oportet, studeant ne parietes
 domorum que ad vias publicas ducunt, labi possint: ne quis ef-
 fodiat vias, ne subruat vel construat in his aliquid, ne perimicat
 proiciat stercorea in vias, non rixari in eis.*

9 *Cicero* de hac ædilitate altiora & præstatiores recenset mu-
 nera, vocatq; ædilitatem maximum mæus, & ipsam ædilitatem
 magnificentissimi nam, lib. 2. officiorum. Et cum ipse eam adeptus
 esset, his verbis eius curam sic exprimit, *Cicero. Orat. 7. in Verrem.*
*Nunc sum designatus ædilis, habeo rationem quid a populo acceperim:
 mihi ludos sanctissimos maxima cum ceremonia Cerevis. Libero Li-
 bereq; faciendos: mihi Floram matrem populo plebiq; Romane, ludo-
 rum celebritate placandam: mihi ludos antiquissimos, qui primi Ro-
 mani sunt nominati, maxima cum dignitate & religione, esse faciendos:
 mihi sacrarum ædium procuracionem: mihi totam urbem tuendam
 esse commissam. Ob earum rerum sollicitudinem fructu illos da-
 tos antiquiorem in Senatu sententia dicende locum, cogam præcædā,
 sellam curulem, suis imagines, ad memoriam potestatemq; præcedam.*
*Prohibebant & adiles, ne incendia ædium fierent, l. 1. de offi. præf.
 vigili. P. Erant & frumento præpositi illi, qui dicitur adiles Cereales,
 l. 2. de ind. Corne. Sylla, de orig. iur.*

10 *Loco* quorum, vel in eorum auxiliū, creati fuerunt & Præ-
 fecti annonæ, qui præessent panis & aliis rebus venalibus ad vsum
 quotidianum pertinentibus, *l. numerum, §. Irenarche, vers. item
 Episcopi, & §. qui annonam, de muner. & honor. Præfectura præto-
 riana triticeas copias procurabat: Præfectus vero annonæ, prop-
 rius curā exsequabatur, & efficiebat, vt panis per urbem exube-*

ret, per officinas pistorum, ciborumq; pensum & mundiciam
 panis exigendo. Cuius etiam dignitas par cum Præfecto urbis, &
 eius carpentum mixta glorificatione cōdicēbat, vt refert *Cas-
 siodorus* in formula Præfecti annonæ, *Cassio. lib. 6. Varia. ca. 18.*
 Munus & hoc Lutetie, cauendi ne annonæ venderetur vel fraude-
 tur, Præfecti eius urbis etiam est, vt notat *Ioannes Lucius*, lib. 6.
Placito curia tit. 3. plac. 3. §. Romæ etiam aliquando, anno ab vr.
 be condita 759. cum fames vltiq; adeo magna oborta fuisset, vt gla-
 dadores, mancipiaq; venalia ultra octoginta milia passus fuerint
 ab vrbe Romana reiecta, multosq; ex suis ministris tum Cæsar tū
 alii ablegauerint, iustitiam in dicitur, & Senatoribus, vt quo vellere
 proficiscerentur permissum fuerit, viri Consulares frumento &
 pani præfecti, *Dio Cass. lib. 55. histor.* Res ardua certe & sollicitu-
 dinis necessitate quæ annonam respicit, & vitam omnium qui in
 Reptib. sunt, & ad cuius procuracionem viri sapientes & experi-
 entia insignes, præfici debeant, similes *Iosepho*, cui hoc munus
 Pharaō vt sapientiori delegauit, *Genes. 41.*

¶ Sicut ¶ *Carolus Bonus Comes Flandria*, ipse met manum
 adinuit huius negotio: & cū anno Domini 1116. sterilitas in Gal-
 lia & Flandria grassaretur, iussit in tota Flandria canes occidi, ne
 exiguum annonæ consumerent, *Mejerus lib. 4. histor. Fland. §. E-
 ranr* & *Romæ Episcopi* dicit, qui curam panis & annonæ, & præ-
 tii haberent, *l. si. §. episcopi, de mune. & hono. P.* Et tanta dehinc fuit
 habitæ hæc sollicitudo, vt etiam ad sacros ecclesie Episcopos de-
 lata sit, *l. de Episc. aud. C. Et* in Gallia & alibi diligenter prouisa
 fuerit circa annonam: vt explicauimus in lege Iulia de annonæ,
 lib. 36. Syntag. huius c. 30. vbi plura. His addendum, curam quoq;
 adh bendam, ne fallites qui apparitores sunt curatorum anno-
 næ, p. stes clandestina fraude conuectant, & si faciant ordine
 moueantur, *l. fin. de apprior. præfect. urb. lib. 12. C. cauerq; debe-
 re Magistratus superiores, ne decutiones ipsi prætextu dignita-
 tis monopoliorum sint factores aut auctores, vt propriam ex-
 pleant auaritiam, contra l. de monopolis, C.*

De Provincialibus Magistratibus aliis quam Prætoribus. Cap. 32.

- 1 Inconstantia rerum mutat omnia.
- 2 Provincialium Romanorum varia diuisio. Et qui Proconsules in
 provinciis dicit: qua illis subdita: ubi potestas eorum, & quod
 maiores Consulibus, qualis eorum potestas: iur. iudic. §. cura.
 §. num. seq.
- 3 Reftoris provincia nomen, commune omnibus regentibus pro-
 uinciis.
- 9 Præfides provincia imperium & potestas. Iurisdic. §. officia.
 num. 14.
- 10 Proconsules qua habeant sub sua d. potestate, & officia.
- 11 Vicarij Proconsulum qua habeant sub sua d. potestate: & eorum
 potestas, nu. 18.
- 12 Consularis provincia reftor quid habeat sub se.
- 13 Correctoris iurisdic. §. officia.
- 15 Curatoris Cæsaris munus in provinciis.
- 16 Quæstorum arariorum munus & officium.
- 17 Receptorum generalium financiarum in Gallia.
- 19 Legati Proconsules quam iurisdictionem haberent, & qui dicam-
 tur.
- 20 Legatus Cæsaris, Præf. & Corrector.
- 21 Legati Summi Pontificis auri, missi a latere.
- 22 Legati Principis a legatis Proconsulis differentes.
- 23 Præfectus Augustalis quis, & iurisdic. §. officia.
- 24 Ininuati instrumentorum coram iuridico Alexandria.
- 25 Provincialium reftores militares.
- 26 Limenarche duces.
- 27 Reftor provincie generaliter quis, & forma constituendi eun-
 dem, insignia.

Inconstantia rerum humanarum efficit, ne perpetuo tenore, i
 provincia, eorumque reftores aut leges perseruare porue-
 rint, §. vt autem lex. de non alie. reb. ecclies. in aui. Et proinde cogi-
 mur mutatio naturalis, vel ex præscripto Imperatorum aut po-
 puli, stylum dicendi variate, & varias Magistratum ordinationes
 præferre, vitandæ in iure confusionis causa. ¶ Provincie tante
 Imperatorum monarchiam in Consulares & Prætorias distinde-
 erant, vt ait *Cicero*. *Philip. 1.* *Octavius Cæsar*, postquam solus Imper-
 ator fuit declaratus, provincias ditioni Romanæ subditas, in re-
 se & p. plium diuisit: militia & custodia egentes sibi referuauit,
 pacatas populo tribuit, Quos in suarum provinciarum guber-
 nationem

rationem mittebat. Praefectos vocabat veluti illius locum tenentes, & Praepositores. Eos vero qui eas quae essent populi, regerent, Praefectos tanquam propinquiores pacis omnes etiam Praefides dicebantur, ut auctori Dio Cassius, lib. 53. vide & Sueton. in Augusti. c. 47. A Dione tamen in appellatione missorum ad gubernacula provinciarum, dissidet Strabo, in reliquis consentiens, Strabo, lib. 17. ut in mirum non debeat videri, si parum in his nominibus immoremur. Atque secundum generalem appellationem, omnes Praefides provinciarum in suo quemque gradu, dici posse non dissent iura. Sic enim Martianus, *Nomen Praefidis, inquit, l. de offic. Praefid. lib. 1. P. tit. 18. generale est: eo quod Praefides Praefides appellatur.*

¶ Communis ¶ & appellatio rectoris provinciae, quae omnes iudices & moderatores provinciarum complectitur, l. 1. §. 2. & l. 1. §. 1. de offic. rector. provin. C. ¶ Praefides ¶ erant vicarii Consulium in provinciis illorum administrationi commissis: imperium enim residebat penes Consules, sed administratio & executio committebatur Praefidibus. Ante tempora Archadii & Honorii, in Oriente erant Romanorum provinciae Consulares quindecim. Praefides provinciarum, 40. Praefides duo, Asiae & Achaiae. Comes Orientis, & Praefectus Augustalis. Vicarii 4. Aegypti, Ponticae, Ponticae, Thraciarum, & Macedoniae Comes rei militaris duo: Aegypti, & Illyriae, Duces per Aegyptum, duo: Libya & Thebaidos. Per Orientem, 6. per Ponticam unum: per Thracias, duo: per Illyricum, duo. In occidente erat Praefidum Africae cuius vicarii sex: v. b. Roma, Italia, Africa, Hispaniarum septem provinciarum, & Britanniarum. Comes rei militaris, sex: duces 12. Consulares provincias regentes, 22. Correctores, tres: praefides 3. ut videbis in notitia vtriusque imperii, ubi observabis distinctionem potestatum secundum nomenclaturam, accipiendo proprie nomina secundum illius temporis dispositionem. Nam Praefides maioris potestatis inveniunt, quam comites: & hos maiores quam duces, & consulares provincias ministrantes, minores iis. ¶ Praefidum ¶ vtramque potestatem & armorum & iurisdictionis habebat, sed non tantam, quantum Consules vbiq. In ciuitate namque Romana, potestate sua Praefidum non fungebantur, l. 1. de offic. praefid. & l. 1. §. 1. P. tit. 12. & portam Romanam ingressi deponere imperium, l. 1. §. 1. tit. 1. quia illic Consulium locus erat, quorum erant illi vicarii. Neque etiam plenissima potestate & iurisdictione contentiosa vtebantur, donec peruenissent in eas provincias, quae eis decretae erant, l. 1. §. 3. & l. 4. §. post hoc, eod. Neque mandare iurisdictionem poterant, priusquam eo peruenissent: nisi mora maxima terenda esset in itinere necessario, d. §. post hoc, & l. aliquando, §. eod. ¶ In ¶ ea porro provincia quae sibi commissa erat, Praefidum maius Imperium habebat omnibus post principem, l. 1. §. 1. eod. Neque quicquam in provincia erat, quod per ipsum non expediret, excepta fiscali pecunia, quae ad procuratorem Principis respicit, l. nec quicquam §. eod. Explicat Iustinianus Nouella 30. Praefidum datum esse provincis magni nominis & imperii aeterni: & ideo, talem dari Cappadociae edicit, ut non solum praeficeret legibus & cohorti civili, sed etiam militibus provinciarum Pontici tractus & Tamiacis. Sicque Nouell. 103. de administratore Palaestinae statuit, quem in Praefidum erigit, tum quia olim erat solita illa provincia per Praefidum Regi: tum etiam quod in ea Dominus noster Iesus Christus natus fuerit. Data ei Praefidum potestate non tantum in iurisdictionis causis, sed etiam in militibus: ita tamen, ne spectabilis locorum Dux confunderetur cum Praefidum potestate. Eundem magistratum cum toga purpurea & summo imperio, in signo hoc stola etiam dicitur in Nouell. 31. §. 1. Praefidum adsignando cum suis militibus: Magistro vero militum eorumque Ducibus, praefidia & omnia quae armatae militiae sunt. Ita exceptis illis, Praefidum habebat plenissimam iurisdictionem, & omnium partes, qui Romae vel quasi Magistratus, vel extra ordinem ius dicunt, in l. si in aliquam, §. 7. §. de offic. Praefid. P. iure tamen Magistratus.

¶ Ideo, ¶ quia tanquam Magistratus indicabat, statutum, ne quod decretum pro negotii decisione desiderabat, per libellum expediret, d. l. nec quicquam, §. 9. §. 1. v. t. que eos solos aduocatos patiatur postulare, quibus per edictum permittitur, d. l. nec quicquam, §. 1. detque non habentibus, d. l. nec quicquam, §. observare. De piano tamen cognosceret de causis obiectis filiorum & libertorum, erga patentes & paternos, d. l. nec quicquam, §. de piano. v. de factis & opera publica facta recta custodiret, coepa perfici pro-

rate, prout vires eius Republice permittere curatores operum diligentes praeficeret solemiter: in iusticia quoque iustitia, si opus esset, ad curatores adiuvandos daret, d. l. si in aliquam, §. 1. P. & omnia negotia provinciae curaret, vique ad aduentum successuris, l. meminisse, §. 10. eod. l. 1. de offi. praef. Augusti. lib. 1. P. tit. 17. At modestia, abittuentia a maioribus, qua vti debent provincias sibi designatas ingressuri, & formula, describitur ab Vlpiano in l. obseruare §. 4. & in l. si in aliquam, §. 7. & in l. lolet, §. 6. nou. vero, de offic. praefid. Et in summa quae Praefidum communia sunt, ab illis obseruantur, d. l. nec quicquam, §. 1. eod. eadem namque quae de Praefidibus relata iunt, de Praefidibus quoque tradita sunt: & si quos potentiorum habent contumaces, vel ad Praetorianam praefecturam, vel ad principem referre possunt, l. 2. de offic. rector. provin. C. lib. 1. tit. 4. §. 4.

¶ Restricta ¶ tamen vel dilata potestas fuit ex arbitrio Imperatorum, ut in Nouell. Iustinae. 31. inuenies in quadruplici distinctione Armeniae, primae partis Praefidum ciuilem constituit: tertiae autem, dici Praefidem comitem Iustinianum, cum potestate in milites ciuilem & militare Magistratum: duarum autem aliarum partium Armeniae praepositos esse ordinarios. Rursum autem in Nouell. 28. ex duobus Praefidibus, Ponti vnum hominem constituit praefectum, quem vult vocari, moderatorem Iustinianum Helenoponti: adsignans ei cognitionem causarum ciuilium & criminalium in vrbibus suae Dioeceseos, ea tamen lege, ut vicarios non habeat in illis, sed ipse oberrando vrbes lustraret, §. in super, Nouell. 28. Vlpianus etiam in l. 1. de tutor. & curat. dat. ab us, & c. lib. 2. §. 6. P. tit. 5. moderatorem provinciae ad tempus dictum constituit, qui defuncto Praefide vel Praefide, temporis causa moderatorem provinciae habet, eumque vices Praefidum & Praefidum dis agere respondit: Praefidum ¶ provinciae, in suae provinciae homines ¶ tantum imperium habet, & hoc dum in provincia est: & in ea quoque, interdum in extraneos, si quid in ea deliquerint, l. §. de offic. praefid. P. Maiusque imperium habet in ea provincia omnibus hominibus post principem, l. 4. eod. & de omnibus causis, de quibus vel Praefidum vrbis, vel Praefidum praetorio, vel Consules, vel Praetores, ceterique cognoscunt: Correctorum & Praefidum, inquit Hermogenianus, est notio, l. ex omnibus, §. 10. eod. Mart. in l. omnia, §. 11. & Praefidum, §. 12. eod. Qui vniuersas provincias regunt, ius gladii habent, in metallum dare possunt, l. l. l. §. 6. §. qui vniuersas, eod. latrones, sacrilegos, plagarios, fures conquirunt & puniunt, l. congruit, §. 13. eod. & alios maleficos, l. fin. eod. P. Illicitas exactiones cohibent, relatiunt, vindicant, d. l. l. l. §. 1. humiles a potentioribus, ne opprimantur cauent, concussione militatis prohibent, & coercent, d. l. l. l. §. ne potentiores, & §. 1. ad. p. antapud se & emancipant, l. 2. eod. P. iudicem dant, l. §. 1. generaliter, §. 9. eod. tit. Et quem admodum Praefidum deformitati edificiorum consulit, hi & refici adhibent, l. praefidum provincia, §. 17. eod. latrocinis & eorum custodiae prospiciunt, & crimina eorum censent, num animaduersione sint digna, l. congruit, §. fin. & §. diuis, eod. P. Et in hoc officio esse iubentur perpetuo, propter vtilitatem provincialium: ut nec liceat eis quamdiu administrant, provinciae suae fines excedere, nisi voti soluendi causa, dum tamen non abnoctent, l. illud obseruandum, §. 5. de offi. praefid. P. Praefidum & Callistratus modestiam & grauitatem illius Magistratus, in l. obseruandum §. 19. de offi. praefid. P. Modestinus vero, a muneribus praeterquam ab esulentis & poculentis, abstinentiam ex plebiscito, l. plebiscito, §. 18. eod. Martianus, quomodo etiam a propriis iniuriis & suorum vindicandis abstinere debeant, pendente administratione. Et Caelius, quomodo in officio perseverare debeat, donec successorem acceperit, l. si forte, §. 17. eod.

¶ In ¶ aetitia vtriusque imperii Praefidum dicitur habere sub sua dispositione vicarios, provinciasque Consulares, legatos duos: & pro officio principem agentium in rebus Ducenarium, Cornicularium, numerarios duos, primiferium, commentariensem, adiutorem, ab actis, subadiuuas, exceptores, singulares, & reliquum officium.

¶ Vicarios ¶ vero Praefidum, habere sub sua dispositione ¶ Consulares regentes provincias, correctores interdum, & Praefides. In officio autem, officium hic ¶ in similibus accipitur pro officialibus, ut in l. l. l. §. ne renuis vna, de offi. praefid. vicariatus vicariatus habere, principem de schola agentium in rebus Ducenarium, Cornicularium, numerarios duos, commentariensem, ad ut res, ab actis, cura epistularum, subadiuuas, exceptores, singulares, & reliquos officiales. ¶ Consularis ¶ habet sub sua dispositione ¶ provinciae, & in officio principem de officio Praefidum praetorio, Cor-

nucularium, Tabularios duos pro numerario, adiutorem, commentariensem, ab actis, subadiuam: exceptores, & reliquos cohortalinos, quibus nihil licebat ad aliam transire militiam sine annuntiatione clementie principalis. ¶ Sub jurisdictione vero viri clarissimi Correctoris, erat provincia ei deputata, & habebat principem ex eodem officio, Cornicularium, Tabularios duos, Commentariensem, adiutorem ab actis, subadiuam, exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus quoque non licebat ad aliam transire militiam sine annuntiatione clementie principalis.

14 ¶ Atque sub jurisdictione viri perfectissimi Praefidis, erat provincia illi deputata: habebat principem ex eodem officio, Cornicularium, Tabularios duos, Commentariensem, adiutorem, ab actis, subadiuam: exceptores & reliquos cohortalinos, quibus etiam non licebat ad aliam transire militiam sine annuntiatione diuinae clementie. ¶ Mittebat tamen Caesar, ad suas provincias curatores, id est, eos qui publicos redditus colligerent, & qui impensas in Caesaris Praefides, & negotia, & Magistratum stipendia facerent, vt scribit Dio Cassius, lib. 53.

15 ¶ Erant quoque Quæstores ærarii in vrbe, & qui comitarentur Praefides & Prætores in provincias qui gererent pecunie publicæ curam: quorum officium, in pecunia conquirenda, conseruanda, & legitime eroganda, l. 3. §. deinde cum ærarium populi, de orig. iur. P. l. 2. §. 3. de offic. quæsto. C. & illi insignibus quidem utebantur dignitatibus, sed neque licentiam, neque viatorem habebant, vt ait Gellius, lib. 13. c. 12. & ideo neque uocationem, neque prehensionem.

17 ¶ Alii tamen ita isti Quæstores & alterius dignitatis, quam esset Quæstor candidatus principis. De quo in Cæcellario diximus antea, & de quo videndus Cassiodorus lib. 6. Varia. c. 5. In Gallia sunt tribuni ærarii, quos vocant Financiarum receptores generales, numero 4. instituti constituti, a Carolo 6. edita, art. 17. Erat Henrico 2. Quibus præponuntur Ærarii præfecti, seu generales Financiarum, quorum munus olim obibat Prætores prætorii- que viri aliquando & Magistris officiorum, vt l. 2. de offic. Quæsto. C. Aliquando Quæstor sacri palatii, l. 1. C. eod. Substantis particularis susceptorum æro. Additi & Præfecti fisci, & dicti Fræcie thesaurarii, ad quorum fiscalem arcam, regii canones & redditus a singularibus Quæstoribus antea ferebantur. Hodie & constituti, qui soluant Magistratibus salaria, dicti Payeurs de gages. Sed illi nullam habent jurisdictionem: habent autem generales Financiarum, qui vna cum Magistris rationariorum, vacant expungendis rationibus Quæstorum regionalium, & ex constitut. Caroli 7. & 8. patrimonio regio auctoritatem accommodabant. Saneque horum munera constitutionibus regis propriis abunde præscripta. Vt de jurisdictione curie oblatonalis seu uegigalium, vocant Des aides, exister constitutio Henrici 2. mensis Martii 1551.

18 ¶ Ex quo economiam iuris civilis Romani plura capita facilliora redduntur: nam dicitur Proconsulem habere vicarios, id est, qui proconsularem etiam referunt potestatem & principis auctoritatem, qui in civilibus causis comitibus militum præferebantur: vt & in militaribus, comites vicariis, censeturque dignitatis præferebantur, vt in iustis vicariis est, pars, l. 1. de offic. vica. lib. 1. C. tit. 42. Et ideo princeps etiam honorifice illorum relationes audit, l. 2. C. eod.

19 ¶ Intellegimus tamen deinceps, legatos Proconsuli duos fuisse, qui tantum iudicent quantum illis mandet Proconsul, l. legati, 13. de offic. Proconsul. P. l. pen. de offic. eius cui mand. est iuris d. P. l. 2. quis & a quo appelle, P. Mandat autem jurisdictionem illis, quando provinciam ingressus est designatam, non antea, l. obseruare, 4. de offic. Proconsul. P. Dio Cassius legatos dictos fuisse ait, qui cum Proconsulibus mittebantur, quibus jurisdictionem suam Consules mandarent, quique mittebantur cum Praefidibus a Cesare, Dio Cass. lib. 53.

20 ¶ Atque Papinianus Caesaris Legatos putat esse, qui Praefides & Correctores dicuntur: sic enim respondit, l. Legatus Caesaris 20. de offic. præs. P. Legatus Caesaris, id est, præs. & corrector provincie abdicando se, non amittit imperium. Simile quoque facit in potestate Hermogenianus Correctores & Praefides, dum ait, l. ex omnibus, 10. eod. Ex omnibus causis, de quibus vel Praefectus urbis, vel Praefectus Prætorio itemque, Consules & Prætores, ceterique, Roma cognoscunt, Correctorum & Praefidum provinciarum est notio.

21 ¶ In iure quoque pontificio inueniuntur legati summi Pontificis, in triplici differentia, vt alii nati, alii missi, alii a latere dicantur: de quibus diximus, lib. 15. c. 4. num. 17. istius Syntag. quibus summus pontifex suo nomine provincias committit regendas, & ibi veluti vicarios constituit cum maiori potestate & imperio, quam habeat ordinarius. De quibus & existant tituli, de offi. lega. apud Gregor.

22 lib. l. tit. 30. & lib. Sexti, l. 1. 17. ¶ Verum iusti legati Principis Correctores & Praefides, longe distant a legatis Proconsulis, qui delegati Proconsulari non imperiali utebantur potestate. Et ita legati Proconsulis nihil proprium habebant, nisi a Proconsule eis mandata fuisset iurisdictio, d. l. legati Proconsulis, 13. de offic. Proconsul. P. neque etiam mandata iurisdictio, animaduertendi, vel coercendi, vel atrociter verberandi illis erat: sed si quid erat, quod maiorem animaduersionem exigeret, remittebant ad Proconsulem, l. si quid erit, & l. soler, eod. P. l. 1. C. eod. l. 1. §. fin. de offic. eius cui mand. est iuris d. P. Tutores tamen, postquam Proconsul ingressus est provinciam, dabant, l. pensul. de offic. Proconsul. l. 1. de iuro. & cur. dat. ab eis, & c. P. & tunc etiam de suspensis tutoribus cognoscebant, in l. cognitio. 4. de offic. eius cui mand. est iuris d. P. l. 1. §. 1. de susp. iur. P. Neque ante ingressum manumittebant, quia apud eos legis actio non est, nec talem habent jurisdictionem, l. 2. §. fin. & l. 3. de offic. Proconsul. P. post ingressum vero provinciam, contra, l. apud Proconsulem, 17. de manum. vin. P. l. 2. de off. eius qui vic. alie. iudic. vel praesid. obis. lib. 1. C. tit. 51.

Legati tamen que Proconsulum, non principem, sed suum Proconulem consulere debent, l. soler, §. legatum, de offic. Proconsul. Inter Proconsules & Praefides annuenerandus est præfectus Augustalis, præfes videlicet ab Augusto in provinciam Ægypti missus, cum potestate & imperio proconsulari, vide Tacit. lib. 11. l. 1. de offic. Praef. Augusta. P. qui & exemplo Proconsulum, tantum accepto successore provincia decedebat, d. l. 1. eod. totam diocesim Ægypticam disponebat & iudicabat, l. 1. C. eod. iudicum ordinariarum eiusdem curam habebat: & quamuis amouere eos ob crimina loco non posset vel punire, tamè principii eorum delicta referebat, l. 2. C. eod. Manumissiones expediebat, l. apud Praefectum, 21. de manum. vind. lib. 40. P. tit. 2.

13 ¶ Index tunc iudicis Alexandriae, in eius præfectura erat: 24 verum tamen, nec a præfecto Augustali, nec a Praefide quoquam, vel eius legatis dabatur, sed a solo principe, cum summo imperio. Eo magistratu fuerunt contenti Alexandrini, cum Decurionibus seu consularibus, qui illi adiuncti sunt a Severo, Spar. in Severo. apud hunc iudicum, instrumentorum & donationum inscriptiones fiebant, perinde validæ ac si eorum moderator provincie, vel alius magistratibus, aut defensor plebis fierent, l. vni. de offic. iurid. Alex. C. Data & huic legis actio, vt & apud ipsum ad optare liceret, l. 1. eod. P. item tutoris dandi potestas, l. 2. eod. P.

¶ Fuerunt quoque alii in provincias regendas missi vel ad partes, 25 vel loca quædam provincialium cum exercitu, & cum Magistratu civili & militari, vel altero illorum: potissimum autem militares rectores, in provinciis limitaneis & proximis hostibus, quæve armata manu egerent ad continentem pacem, & exercendas leges. Hinc inuenies Irenarchas, l. vni. de Iren. lib. 11. C. l. pen. & fi. & tot. tit. de offic. milit. iudic. lib. 1. C. tit. 47. duces missos, vt in formula ducatus docebit Cassiodorus, lib. 7. Varia. c. 4. Inuenies & Comites rectores armatos, & iudicatos, de quibus quædam iam diximus lib. 6. istius Syntag. c. 9. Habes de horum aliqua potestate, tit. de offic. Comit. Orient. lib. 1. C. titu. 40. De comite Isaur. Nouella 27. Iustiniani, vbi & de Comitibus Galatie, Partianæ, Phrygiæ, & eorum dignitate: quibus & datur a Magistratibus appellationum causarum, quingentorum aureorum cognitio, curaque rei militaris & jurisdictionis, qualem habebant olim in illis locis vicarii principis. Comites viri spectabiles dicti, in notitia vtriusque imperii, habebant principem ex officio Magistrum militum præfentialium a parte peditum vel equitum secundum committitur dignitatem, Cornicularium, Adiutorem, Commentariensem ex officio Magistrum militum præfentialium alternis annis. Numerarios duos, ex vtriusque officii Magistrum militum præfentialium, singulos Subadiuam, regendarium, exceptores, singulares, & reliquos officiales. Viri vero spectabiles Duces habebant Principem ex officio magistrorum militum præfentialium alternis annis, Numerarios vtriusque, Commentariensem, Cornicularium, Adiutorem, Subadiuam, regendarium, exceptores, singulares, & reliquos officiales.

¶ Nihil prohibet, quin iisdem scribamus Limenarchas qui portibus præferebantur, quos Aristoteles 6. Polyte. vocat λιμενοάρχαι, de quibus Budæus in l. Limenarchæ, de seruis fugitiuis. ¶ In summa, prædicti & omnes alii, quibus quocunq; titulo regenda provincia vna concessa est generaliter, vel plures rectores generali nomine dici possunt, vt etiam habeant sub se Praefectos speciales, atque Indices. Formulam constituit de Rectorem provincie refert sui tempore Cassiodorus, lib. 6. Variar. cap. 21. quam videte. Inter cetera autem ait, pro insigni fuisse chlamidem clauatam:

uatam: & Iustinianus alibi datam solum purpuream tradit, *No-
nel. 3. §. 1.* Sed de insignibus non valde laborandum, cum illa va-
riantur pro sententia populi & Cæsarum. Aliquando, qui cū Pro-
confulari potestate mittebantur, sex lectores habebant, *L. Procon-
sules. 1. 4. de offic. Proconsp. P.* si vero mittebantur cum potestate Cō-
sulari, & Consulares integri fasces dabatur cum aliis insignibus
18 Consularibus, penula, & carpento, ut scribit in formula Consula-
rius Cassiodorus, *lib. 6. Variar. c. 20.* §. Sicque Justinianus Præ-
toribus suis Pyfidia & Lycaonia dedit insignia circules, sellas au-
reas, securam consulari, & falces, *Novel. 24.* Latus Cicero dicit,
quibus exornati solebant Prætores provincie: *Deinde,* inquit,
*Cicero Rullum ornatur apparitoribus, scribis, librariis, praconibus,
Architectis, præterea mulis, tabernaculis, tentoriis, sepelliculis. Sum-
mum haurit ex ærariis suppedat et socios finitores, ex equestris loco du-
centos in annos singulos spectatores corporis constituit.* Et Iulius Capi-
tolinus scribit in *Alexandro,* Alexandrum Imperatorem ex more
veterum instituisse Magistratus, quos in prouinciis mittebat:
ita ut Præfides acciperet, argenti pondi vicena, vias, lenas, mu-
los binos, equos binos, vestes forenses binas, domesticas singulas,
balneares singulas, aureos centenos, cocos singulos: & si vxores
non haberent, concubinas si agalas, quod sine us esse non possent,
redditi deposita administratione, mulas, mulos, equos, multi-
ones, & cocos: cetera sibi habituri, si bene egissent in quadruplum
reddidit, si male.

19 Illud tamen quod de vxoribus & concubinis traditum est,
non fuit aliq. modo sine controuersia. Siquis de vxore est Cor-
nellius Tacitus, *lib. 3. Annal.* Seuerus Cæsar centum ne quem
Magistratum cui prouincia obtigisset, vxor comitaretur: inelle
quippe mulierum comitatu, quæ pacem luxu, bellum formidi-
ne moreretur, & Romanum agmen a similitudine in cessu bar-
barici conuerteret. Non imbecillim ratum, & imparem labori-
bus sexum: sed si licentia adfuit, æuam ambitiosum, potestatis au-
uidum. Neque oportere eas contra leges Oppias, domos, fora, &
exercitus regere. Contra tamen censuit Valerius Messalinus, ne-
que inde pacis impedimentum, scias priuatas: reuerentibus a
labore matris nullam honestius, quam vxorum lenamentum:
obnoxias quasdam auaritiæ, ut etiam quasdam Magistratus, & li-
bidinibus. Er placuisse quondam Oppias leges, remissum aliquid
postea, sic Reip. temporibus postulantibus. Non æquam sexum
natura inuadit relinquit, expouit suo luxu & libidinibus alienis:
vix manere illæ a presentis custodia matrimonio, quid fore si per
plures annos in modum distidii obliteretur: Et Luia Angustinum
in Orientem & Occidentem comitata. Hippocrates Myrtrida-
tem, *Ual. Max.* etiam tempore belli, ut Cleopatra Pompeium,
Plutar. in Pomp. Quocirca & vicit tandem sententia Messalinii, si-
que hanc Senatui consulo cauendum, licere quidem ducere vxor-
em, sed ut quamquam infantes essent Magistratus & culpæ alie-
næ nefasti, prouincialibus vxorū criminibus. perinde quam suis ple-
deretur, *Corn. Tac. in 4.* Meminit de hoc Senatui. Vip. aliis ver-
bis, in *lobseruare. 4. §. profectis, de offi. Procon. P.* profectis autē Pro-
confulum melius est sine vxore, sed & cum vxore potest, dummodo
sciat Senatui Messala & Cotta Consensisse futurum, ut si quid v-
xoris eorum qui ad officia profecti sunt, deliquerit, ab ipsiario &
vindicta exigatur. Sic enim in culpa videtur esse maritus, qui per-
nitiosam prouincialibus secum duxit vxorem, ut pro ea culpa te-
neatur non secus, quam canpo, nauta, stabularius, qui vitur ope-
ram aliorum hominum, pro illis tenetur, §. *penult. de obi. g. qua ex
qua del. l. 1. §. si hac autem actione, nau. canpo. si ab. & c. ub. 4. P.
tit. 9.* nempe pro pena pecuniaria. Siquidem & vxor pro suo deli-
cto etiam plectitur, *l. fin. C. de iniur.*

20 Porro Octavianus Cæsar, ut refert Dio *lib. 53.* leges quas-
dam omnibus rectoribus prouinciarum fere communes, statuit:
1. Ne quem delectum militum agerent: 2. Ne pecuniam præter
eam quæ constituta erat, exigent, Senatoris Imperatorisve in-
iussu: 3. Cui successio missus esset, is statim ex prouincia abiret: ac
ne redeundo domum tempus tereret, sed intra tertium mensem
Romam reuertetur. Adde alias, & 4. Ne ante successoris ad-
uentum prouincias relinquat, est tempus lapsum sit ad ministrati-
onis, *l. meminit. §. 10. de offi. Proconsp. P. l. 1. de offi. pref. Augustu. P.
l. 1. de administrationem. C. ut omnes iudi. & c. neque Romam redi-
rent, priusquam iuberet Imperator, l. nullus prouincia moderator,
9. C. de offi. rector. prouinc. C.* Statu t & Zeno Cæsar, ut omnes Iudi-
ces, Præfides prouinciarum, Rectores autem Correctores, Pro-
confules, Præfectus Augustalis, Comes Orientalis, Duces & alii
prouinciarum Rectores, post administratione depositam, quin-

quaginta dies in ciuitatibus vel certis locis remaneret, ut omni-
bus conquirendi de illis si quid admisset, vel furati fuissent, da-
retur libera facultas, *l. 1. ut omni. iudi. tam civil. quam meli. & c. §. 6. §.
necessitatem, ut in d. sine quoquo suffrag. & c. in authent. §. Conuene-
ne est, ut potioris gradus iudicibus ab inferioribus competens re-
uerentia tribuatur & cetera, maior minores officio suo bene fun-
gentes, iniuriis impune ne afficiat, *l. potioris, §. de offi. rector. prou.
C. 6.* Moderatores prouinciarum curam gerant, ne quid poten-
tum procuratores perperam, iniusteque committant, *l. modera-
tores, u. eod. l. illicitas. 6. in princ. & §. nepotiores, de offi. Præf. pa-
catam prouinciam & quietam a prauis hominibus, & a criminibus
conseruet, l. 3. §. congruit. 13. eod. P. 7.* Nulli patris suæ ad-
ministratio sine speciali permissa principis permittatur, *l. fin. C. de
offi. rector. prouinc. 8.* Factum est Senatusconsultum Calpurnio &
Messala Consulibus, ne quisquam ex iis qui Consulatam vel Præ-
toriam gessissent, exteriorem aliquam prouinciam ante elaplum
quorum annum acciperent. Sperantes hac ratione certamina
de occupandis Magistratibus tolli posse, si pateret eum qui obti-
neret, non statim cum potentia aliqua futuram, *Dio Cass. lib. 40.
9.* Maiorani Imperatoris lex, Rectori prouincie totius ante rem-
pore, non plus quam triduo vna ciuitas subministrat: aut si dia-
tu uoluerit commorari, de proprio sibi sciat esse viuendum,
M. uorauis Imp. l. legum Nouell. tit. 1. de curialib. 10. Ne in fœtus
den in prouincia negotientur, quoad prouinciam admini-
strant, *l. principibus, 3. 4. de rebus cred. in P. leos, & l. quisquis, C. eo
non contrahant, emendo, ut eod. & c. l. non licet, & l. qui offi-
cii, de contr. emt. P. l. 1. C. de contr. iudic. l. scriuariis, de nume. &
aliqua libro 12. C. tit. 50. vxorem ducendo, si quis officium, §. 8. & l.
prefectus cohortis 63. de rit. nupt. P. l. 3. §. videamus, de donat. int. vir.
& vxor. P. l. 1. si rector. prouinc. vel ad eum pert. C.**

De Rectoribus prouinciarum in Gallia.

CAP. 33.

- 1 Gallici Magistratus quare differant a Romanis.
- 2 Gubernator prouincie in Gallia, quis, & eius potestas.
- 3 Senescharchi, legum, locorum Toparchæ. Interesse eorum debeant
in parlamento tempore causarum sua Seneschallia.
- 4 Seneschallus & Seneschia unde nomen habuerunt.
- 5 Baillit unde dicitur & balluina.
- 6 Præfides iuridici, nam Præfides dici possunt.
- 7 Residencia in iuncta omnibus iudicibus in suis Præfecturis.
- 8 Senesch. haucées, & leurs Lieutenans.
- 9 Iuridicus ne quis esset loco sue natiuitatis statutus.
- 10 Officia Magistratum ne sint venalia.
- 11 Seneschallus de quibus negotiis iudicet.
- 12 Seneschallus recipitur iuratus in curia suprema sui parla-
menti.
- 13 Officia Magistratum in Gallia temporalia aliquando.
- 14 Iuridici conuentus in Gallia olim non statuti, ut nunc.
- 15 Senescharchia de appellacionibus quibusdam cognoscit. Iurisdictionis
eius augmentum, nu. 17. & 18.
- 16 Viguerus quis, & quid significet, & iurisdictionis eius.

IN Gallia, quia diuersum sermonis idioma est, & diuersus re-
genda Reipubli. modus, Rectoribus prouinciarum exemplo
Romanorum omnino non vitur, ex parte quamvis cum Ro-
manis consentiamus. In ea iurisdictiones & potestates ex nutu &
Principis voluntate distinguuntur.

¶ In tempore belli maxime Rectores prouinciarum, quos
dicimus, *Gouverneurs du pays*: qualis Gubernator noster Tecto-
sagum, alius Aquitaniz, Picardiz, & similes, qui pro Proconfulib.
existunt. Quidam & legati cū potestate regia, vicarii Regis, quos
vocant etiam *Vireys*, quorum potestas Præfectis prætorianis cō-
parari potest. Et non distat Rectores vel Gubernatores, etiā
vices Regis agere in militaribus causis, & in prouinciis sibi com-
missis. Magna horum erat olim auctoritas: concedebat enim ven-
niam & abolitionem criminum, nundinas mercatus nobilitabat,
legitimabant seu restituebant natalibus, auocabant a iudicibus
ordinariis causas ad se. Quæ tamen omnia postea adempta, & res-
tituta regie soli potestati, edicto Ludouici 12. Hodie Rector Del-
phinatus, omnia officia concedit, pluraque potest: exceptis Cur-
ria suprema Parlamenti officiis & indulgentis seu reuocis crimi-
nam. Falluntur qui putant Vicarium generalem Regis, quem vo-
camus, *Lieutenant general pour sa Maesté*, Proconfulibus simi-
le dici. Nā melius hic qui vices agit in vniuersis prouinciis Gallia-